
Nr. 112 - Persillekræmmeren - 2017

Postbesørgelse i gl. dage

*Landpost S. P. Pedersen i slutningen af 1800-tallet på ruten Horsens – Rådvad. Han er iført hue, der blev indført i 1891. Fra 1893 fik landpostbudene også uniformsjakker. Hvert bud havde en skridttæller, der blev brugt til at måle rutens længde og derefter beregne postens løn, der afhang af rutens længde.
(Foto. Post & Tele Museum).*

Indledning

Christian 4. udstedte i 1624 ”Forordning om Post- Bude” (postvæsenets fødselsattest). Der blev oprettet 9 postruter, hvor den vigtigste var København – Hamborg. Her blev breve, pakker og opsamlet gods befordret videre med postvogn, og der blev indsat fodbude, som modtog breve til de øvrige ruter.

I den følgende tid blev der oprettet flere og flere ruter mellem de større danske provinsbyer. En rute gik gennem Horsens, hvorfra man på privat måde måtte hente indkommen post på postgården. Postbesørgelsen begyndte at blive en omfattende og givtig forretning.

I 1712 overtog staten postvæsenet, og man fik uniformer i de slesvigske farver, rødt og gult, der siden har været væsenets farver. Det første frimærke i Danmark så dagens lys den 1. april 1851, og det medførte dermed faste takster for besørgelsen, samt oprettelse af posthuse, brevopsamlingssteder og postkasser.

I 2000 blev der foretaget store og omfattende ændringer af postvæsenet med overgang fra statslig til privat virksomhed. I dag bringer postbuddet breve mv. ud på bl.a. scooter til postkasser anbragt ude ved vejen.

*Danmarks første frimærke. Fire R. B. S. (4 rigsbankskillinger).
Det dækkede enhedstaksten for et ufrankeret indenlands brev.
(Optræk fra Post & Tele Museum).*

Stensballe 1796 – 1900

Det første postbud i Stensballe man hører om, er Frans Mogensen (1731-1812). Han var tjenestekarl på Stensballegaard, og boede i mange år i et lille hus i Stensballe. I den forbindelse må erindres, at på Stensballegaard havde Stensballe Birkeret hjemsted, og der var brug for en kombineret stilling af tjenestekarl/postbud. I 1805 blev Mogensen forfremmet til fæster på en gård ved Havremarken på 4 Tdr. 0 Skp. Hrtk. (ca. 28 tdr. land).

Han havde gået post for Stensballegaard siden 1796. Efter hans død fik sønnen Casper Fransen bestillingen. I hans fæstebrev fra 1812 hedder det bl.a.: Fæsteren skal ligesom sin fader forrette posttjeneste ved Stensballegaard 2 gange ugentlig, når det forlanges, indtil en anden ansættes. Så længe Casper Fransen går post, er han fri for 24 dages hovararbejde. På grund af faderens lange tjeneste slap sønnen for ind fæste (omkostninger ved overtagelse af dyr, avl og inventar). Det ser dog ud til, at der har været to om bestillingen, idet Anders Olesen den 27. august samme år har fået fæstebrev på lignende betingelser. Han kan opsiges med 3 måneders varsel til fratrædelse førstkommande majdag, og skal derefter forrette hovararbejde 1 dag ugentlig året rundt og 6 dage i hø- og kornhøst. Det vil sige, at Stensballegaard fik post afhentet 4 gange ugentlig i Horsens. Det var meget dengang. Senere i embedet nævnes personer som Jens Pedersen og Frans Caspersen. Birketinget blev afholdt på Stensballegaard indtil 1823, da retskredsen sammenlagdes med Voer og Nim Retskreds.

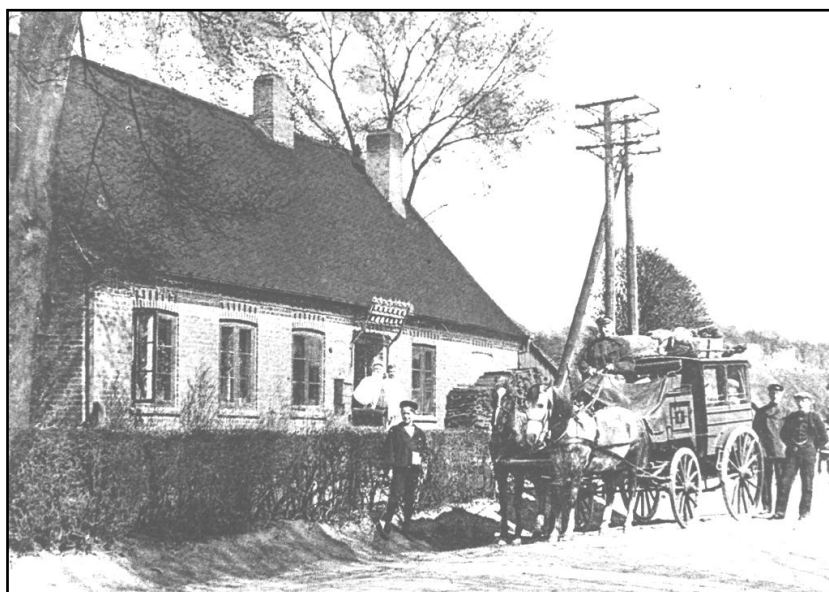
Man klarede sig på mange forskellige måder med at få post og avis. En mand var lejet af præsten ved Vær kirke til at besørge posten 2 gange ugentlig fra Horsens til Vær præstegård og Tyrrestrup. Hans vej gik gennem Blistrup, og her lavede han aftale med sognefoged Peder Jørgensen (1812-1899) om at få hans post med ved samme lejlighed.

Frøavler Rasmus Østergaard (1866-1940) husker, at i hans barndom var der ingen offentlig postbesørgelse til Stensballe, og først omkring 1880 kom der en kørende postvogn med stop i landsbyen.

Senere kom der kørende post, en enspænder som var aktiv til 1868, og derefter kom diligencen i 1871.

I 1877 var ruten for den kørende landpost fra Horsens over Sundet, Stensballe, Haldrup, Tyrrestrup, Toftum, Trustrup, Hundslund, Svinballe, Aakjær, Haldrup Mark, Falling til Gylling og tilbage over Lerdrup, Halkjær, Vads Mølle, Sondrup, Glibing og Brigsted. Når landposten nåede Stensballe, lagde han posten på Stensballe skole, der lå ved indkørslen til Stensballegaard, hvor eleverne senere bragte posten ud. Denne lidt særprægede ordning var aftalt med skolelærer Christen Andersen, ansat i 1874. Brevsamlerne på ruten var: I Stenballe selve skolen. I Haldrup Paaske Christoffersen. I Tyrrestrup proprietær Søtoft. I Blitrup gårdejer J. J. Mahiessen. I Meldrup H. Rasmussen. I Vær provst Høegh Guldborg. I Nebel Søren Sørensen.

I 1878 blev der oprettet en gående postrute fra postgården i Horsens til Stensballe, Haldrup, Tyrrestrup, Blitrup, Meldrup, Vær og Nebel. Året efter blev den udvidet til også at omfatte Strandgårdene. Landpost Bertel Pedersen gik daglig rutens 16 km, undtagen søndag. Årslønnen var 150 kr.

Diligencens sidste tur i 1904 med Landpost Jens Christiansen, her foran telefoncentralen, Bygaden 81. Det er bagermester Kloster, der står på trappen. Han var privat brevsamler fra 1892.

Stensballe 1954-1989

”Post Arthur”, Arthur Jørgensen, født 1925, var postbud i Søvind og Stensballe i 40 år og 3 måneder, heraf de 35 år i Stensballe, hvor posten daglig blev bragt ud 3 gange, enten til fods eller på cykel. Derudover var ”Post Arthur” privatchauffør ved Østergaards Frøavl og Panther Rejser og flere andre. Se Persillekræmmeren nr. 60. Arthur Jørgensen døde den 16. december 2014.

Kildeangivelse

Finn Skriver Larsen, Stensballe. Notat (2013) vedr. oprettelse af nye postruter med direkte omdeling til adressaterne i Stensballe området.
[www. Post & Tele Museum.dk](http://www.Post&TeleMuseum.dk)

Redaktion: Frode Gul-Simonsen, Hans Ryborg, Poul Erik Schreiber

ISSN: 2246-4581